

رشد اجتماعی کودکان و نوجوانان و راههای تقویت آن

اکبر رهنما

در آن اجتماع خواستهای خود را به کودک یا نوجوان تحمیل نماید، بلکه خود نوجوان نیز در پذیرش و عمل به خواستهای اجتماع نقش تعیین کننده‌ای را ایفا می‌کند.

پدر و مادر، برادران و خواهران، مربیان و معلمان، دوستان و همسالان و به طور کلی

اجتماعی شدن فرایندی است که طی آن کودک و نوجوان هنجارها، قوانین، نگرشها و به طور کلی الگوهای فرهنگی و اجتماعی را می‌پذیرند و با رضایت خاطر به آنها عمل می‌کنند. البته این فرایند که باعث رشد اجتماعی فرد می‌شود، جریان‌ی یک طرفه نیست که

مقدمه:

رشد اجتماعی از مهمترین جنبه‌های رشد کودکان و نوجوانان است. کودک و نوجوان در سایه کسب مهارت‌های اجتماعی قادر به برقراری ارتباط با دیگران و سازگاری با اطرافیان و اجتماع خود می‌شود.

شدن آنها و ارائه راهبردهای صحیح برای تقویت و شکوفایی این پدیده بیش از پیش احساس می‌شود.

یکی از عناصر اساسی و بااهمیت رشد اجتماعی کودکان و نوجوانان در کنار تقویت رفتارهای اجتماعی مناسب، معرفی رفتارها و مهارت‌های اجتماعی لازم با کمک سایر سازوکارهای مربوط نظیر همانندسازی و الگوییابی است.

منظور از مهارت اجتماعی هرگونه رفتار یا حرکتی است که از طرف کودک و نوجوان سر می‌زند و موجبات تقویت مثبت و یاداش را فراهم می‌آورد، مانند سلام کردن، رعایت نوبت در صف، قطع نکردن سخن و

کردن صحیح حاصل شده، موجب سازگاری و برقراری ارتباط سالم و صحیح کودکان و نوجوانان با اطرافیان می‌گردد و از این رهگذر آنان را قادر به شکوفایی تواناییهای بالقوه‌شان می‌سازد. بنابراین برنامه ریزی قبلی، هدف‌گذاری دقیق و تلاش مستمر برای آموزش و تقویت آن ضروری است.

اهمیت پرداختن به رشد اجتماعی

در عصر امروز و با توجه به پیچیدگی جوامع و بروز نابهنجاریهای روانی و رفتاری در بین کودکان و نوجوانان، لزوم پرداختن به فرایند اجتماعی

تمام کسانی که در اطراف کودکان و نوجوانان قرار دارند، در رشد اجتماعی آنان نقش به‌سزایی را ایفا می‌کنند. و در این میان خانواده (پدر و مادر) به عنوان اولین نهادی که با کودک ارتباط دارد و به عنوان کوچکترین واحد اجتماعی در انتقال هنجارها و ارزشهای جامعه به کودک و نوجوان نقش حساسی را برعهده دارد.

اجتماعی کردن صحیح کودکان و نوجوانان و آموزش مهارت‌های اجتماعی لازم به آنان همواره به عنوان یکی از اهداف عالی نظام رسمی تعلیم و تربیت مورد توجه مریبان نیز بوده است، چرا که رشد و تحول اجتماعی در سایه اجتماعی

نسبت به زندگی

۱۴- توانایی گذشت از لذات آنی

و آینده نگری

۱۵- داشتن اهداف اجتماعی

بلند مدت تر در سنین

نوجوانی

توصیه‌های کلی برای تقویت و

شکوفایی رشد اجتماعی

ویژگیهای مربوط به رشد

اجتماعی را می‌توان در کودکان و

گروهی

۷- داشتن قدرت تحمل ناکامی

۸- داشتن عملکرد منطقی در

برابر عملکرد احساسی

۹- احترام به قوانین و مقررات

بازی

۱۰- اعتماد به نفس

۱۱- توانایی برقراری ارتباط با

دیگران

۱۲- توانایی حل تضادهای خود

با جامعه

۱۳- امیدواری و خوش بینی

صحبت دیگران، توانایی انجام امور شخصی، رعایت مقررات بازی، در نظر داشتن دیدگاه و عقیده دیگران، توجه به نظافت و آراستگی ظاهری، امانتداری، وفای به عهد و...

معیارهای اصلی که نشانگر رسیدن کودک به رشد و تحول اجتماعی است، "سازگاری با دیگران" و رعایت حال و خواستههای منطقی و مشروع اطرافیان است. بدیهی است که اگر کودک یا نوجوانی به سازگاری با خویشان نرسیده باشد قادر به سازگاری با اطرافیان نیست.

آرمان و هدف نهایی رشد اجتماعی کودکان و نوجوانان کمک به آنان به منظور دستیابی به سعادت فردی و اجتماعی در مسیر رشد و کمال شخصیت آدمی است.

ویژگیهای کودکان و نوجوانان رشد یافته اجتماعی

۱- استقلال

۲- مسؤلیت پذیری

۳- موفقیت تحصیلی

۴- پیشرفتهای اجتماعی

۵- احترام به خود و احترام به

دیگران

۶- شرکت در بازیها و فعالیتهای

نوجوانان با راههای منطقی و صحیح تقویت کرد. در ارتباط با تقویت و شکوفایی روحیه اجتماعی در کودکان و نوجوانان همان طور که گفته شد باید به عنصر اساسی آن که آموزش مهارتهای اجتماعی است توجه شود. آموزش مهارتهای اجتماعی در مورد کودکان باید به شیوه درستی انجام پذیرد تا در آنها موجب استقرار الگوهای رفتاری غلط نگردد. در مورد نوجوانان نیز بیشتر باید به اصلاح آموزشهای غلط پرداخته شود. در هر حال موارد زیر برای تقویت و رشد و شکوفایی جنبه‌های اجتماعی شخصیت کودکان و نوجوانان پیشنهاد می‌شود، به این امید که راهنمای خوبی برای خانواده‌ها در ارتباط با کودکان و نوجوانان نشان باشد.

۱ - تشویق کودکان به انجام امور شخصی از قبیل نظافت شخصی، پوشیدن لباس، غذا خوردن، آماده کردن وسایل مدرسه، خریدهای جزئی و کمک به خانواده در مورد کارهای منزل.

۲ - دادن مسؤلیتهای مختلف به کودکان و نوجوانان در حد تواناییهای آنان به منظور ایجاد اعتماد به نفس و حس اطمینان به تواناییهای خود.

۳ - تشویق نوجوانان برای شرکت در جلسات گروهی، انجمنهای مذهبی، فرهنگی و ورزشی، از قبیل نمازجماعت، دعای کمیل، دعای توسل و...

۴ - ارائه الگوهای مناسب رفتاری از طرف پدر و مادر و اعضای بزرگتر خانواده در ارتباط با کاربرد صحیح یک مهارت اجتماعی مانند احترام به دیگران و سلام کردن والدین به یکدیگر و به کودک.

۵ - اهمیت دادن خانواده‌ها به رشد مهارتهای اجتماعی مربوط به تفکر و استفاده از فکر و منطق به توسط کودکان و نوجوانان در حل مسائل بین فردی

۶ - آشنا کردن کودکان و نوجوانان با قوانین و مقررات بازی و تشویق آنان به رعایت آن. ۷ - تشویق نوجوانان به دوستی و همنشینی با نوجوانان دارای رشد اجتماعی بالا.

۸ - تشویق کودکان و نوجوانان به شرکت در مسابقات فرهنگی - ورزشی.

۹ - تشویق کودکان در به‌کارگیری صحیح ابزارها و وسایلی مانند خط کش، اسباب بازیها، آلات و ادوات فیزیکی به منظور تقویت مهارتهای روانی - حرکتی آنها.

۱۰ - مواجه کردن آگاهانه کودک و نوجوان با ناکامی جزئی در محیط زندگی و تقویت راههای صحیح مقابله با آن به توسط آنان.

۱۱ - تقویت حس همدردی و هم‌حسی در کودک و نوجوان با فراهم آوردن موقعیتهای مختلف ایجادکننده آن.

۱۲ - تشویق کودکان و نوجوانان در رعایت منافع اجتماع و دیگران و اینکه منافع اجتماع در هر حال مقدم بر منافع فرد است.